

С.О. ОРЛОВ*Національний університет внутрішніх справ*

УДК 004.632:343.214

КОМП'ЮТЕРНА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНУ

Проаналізовано фізичні, економічні та юридичні ознаки й властивості комп'ютерної інформації як специфічної форми фіксації інформації.

До недавніх пір єдиною загально визнаною була думка, що предмет злочину – це, перш за все, будь-які речі матеріального світу [1, с.78; 2, с.98], однак останнім часом у наукових джерелах усе частіше вказується на те, що не може абсолютизуватися й визнаватися універсальною фізична ознака, що характеризує предмет злочину як предмет матеріального світу (речі). Зокрема, О.Е. Радутний, розглядаючи інформацію як предмет злочину, стверджує, що “фізична ознака може вказувати лише на форму (документ, прилад, електронний носій тощо), але не на сутність явища” [3, с.10]. Виходячи із цього положення, він пропонує предметом злочину визнавати “речі або інші явища об'єктивного світу (інформація, енергія тощо), з певними властивостями яких кримінальний закон пов'язує наявність в діянні особи ознак складу конкретного злочину”.

Вважає інформацію предметом злочину, також і Є.В. Лашук [4]. А.О. Музика та Д.С. Азаров підтримують точку зору, як О.Е. Радутного, так і Є.В. Лашука. Вони пропонують включити до предмету злочину не тільки речі матеріального світу, але й певні, об'єктивно існуючі явища, утворення – комп'ютерну інформацію [5]. Н.А. Розенфельд, у своїй праці вводить термін “віртуальний предмет” – “такий предмет об'єктивного світу, який створений за допомогою спеціальних методів та (або) способів, є фізично відсутнім, але має зовнішнє представлення, або може набути такого представлення, за допомогою спеціальних методів або способів впливу” [6, с.9]. Наукову концепцію визнання предметом злочину не тільки матеріальних речей підтримують також інші вчені.

Враховуючи викладене слід сказати, що визнання інформації (у тому числі комп'ютерної) предметом злочину є необхідністю сьогодення, умовою правильної кваліфікації та визначення сутності злочинів, у яких вона фігурує. Комп'ютерна інформація прямо передбачена як предмет злочину в усіх трьох складах злочинів передбачених розділом XVI “Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку” КК України. Для початку спробуємо з'ясувати сутність інформації.

Термін “інформація” походить від латинського “informatio” – пояснення, викладення. У тлумачному словнику С.І. Ожегова та Н.Ю. Шведової подане таке тлума-

чення інформації – це “відомості про навколишній світ і процеси, що протікають у ньому, сприймані людиною або спеціальним пристроєм” [7, с.250].

Але для визнання інформації предметом злочину, як ми вже вказували, треба дослідити її матеріальність (об'єктивність існування) чи ідеальність. В правовій літературі з цього питання викладені, здавалось би, суперечливі думки – так, П.І. Орлов указує на те, що інформація – “це щось ідеальне – усе те, що знімає невизначеність” [8, с.14-15]. При цьому інформація, на його думку, складається з повідомлень, що є формою представлення інформації та завжди матеріальні. Повідомлення приймаються людиною усіма п'ятьма органами почуття або можуть прийматись та реєструватись приладами, а також бути у вигляді мови або тексту графіка, таблиць тощо. Отже, “...інформація не є річчю, що існує самостійно. Вона завжди зв'язана з яким-небудь речовим носієм, наприклад, з електромагнітним сигналом, зі сторінкою книги, за активним чоловічим мозком і т.д.” [8, с.12]. Подібний погляд на сутність інформації висловлюють й інші вчені [9, с.6; 10, с.31]. Як ми бачимо, інформації властивий свого роду дуалізм: з одного боку – це ідеальне явище, з іншого – матеріальне. Але, як це вже було підмічено, у реальному бутті інформація невіддільна від носія, тобто ми маємо справу з “повідомленнями” (якщо використовувати термінологію запропоновану П.І. Орловим).

Висновок про несамотійність інформації, її невіддільність від свого носія, можна зробити й з аналізу Закону України “Про інформацію”, у якому використовується термін “відомості” для позначення інформації [11]. Зокрема, згідно ст.1 цього закону, під інформацією розуміються документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі й навколишньому природному середовищі. В ЦК 2003 р., представляється, більш правильна вказівка на те, що “події та явища... мали або мають місце” [12]. Про такі ж відомості йдеться мова й у ст.1 Закону України “Про науково-технічну інформацію” [13] та деяких інших нормативно-правових актах.

У той же час, як слушно підкреслює Д.В. Огородов, між інформацією та її носієм відсутній нерозривний зв'язок [14], тобто, вона не “прив'язана” до якогось конкретного носія і може легко змінювати свою форму закріп-

лення.

Якщо звернутися до Посібника ООН із попередження злочинів, пов'язаних із застосуванням комп'ютерів і боротьбі з ними, то можна знайти аналогічні вищевказаним положення [15]. Зокрема, у п.86 Посібника інформація пояснюється як "процес взаємодії або взаємозв'язок між розумом людини і яким-небудь імпульсом", тобто щось нематеріальне. Під таким імпульсом пропонується розуміти "дані", "як у матеріальній, так і в нематеріальній формі (наприклад, у формі електромагнітних імпульсів)". Як ми бачимо, для позначення форми закріплення інформації в Посібнику ООН використовується термін "дані". Немаловажним є висновок Посібника, що при знищенні даних або їх привласненні знищується або привласнюється їхня форма, а не сама інформація, ідея або знання, тому що знання може як і раніше існувати в розумі тієї або іншої особи або у виді ще однієї копії цих даних.

Одразу ж, хотілося б указати на той факт, що термін "дані" закріплено в Конвенції про кіберзлочинність, що була прийнята Радою Європи ("комп'ютерні дані" – ст.1) [16], Законі України "Про електронні документи та електронний документообіг" (ст.1) [17], ст.1 Закону України "Про телекомунікації" [18]. Крім того, він вживається й у вітчизняному кримінальному законодавстві – предметом злочину, відповідальність за який встановлена в ст.387 КК, є дані досудового слідства або дізнання. У перших трьох нормативно-правових актах термін "дані" використовується для позначення форми закріплення інформації, а саме у формі, придатній для обробки в комп'ютерній системі, включаючи комп'ютерні програми. По суті, мова йде про комп'ютерну інформацію – термін який вживається в Розділі XVI КК, і якому в чинному національному законодавстві не дається дефініція, крім Угоди про співробітництво держав-учасників СНД у боротьбі зі злочинами в сфері комп'ютерної інформації, що була ратифікована Україною. Зокрема, ст.1 Угоди закріплює таке визначення комп'ютерної інформації – це інформація, що знаходиться в пам'яті комп'ютера, на машинному або іншому носіях у формі, доступній сприйняттю ЕОМ, або, що передається по каналах зв'язку [19].

Подібні визначення комп'ютерної інформації із вказівкою на знаходження інформації в пам'яті комп'ютера або на машинному носії наводяться й у ряді науково-практичних коментарів КК України та підручників із кримінального права України [20, с.834; 21, с.722; 22, с.385; 23, с.561; 24, с.289].

Відповідно до ст.1 Закону України "Про захист інформації в автоматизованих системах", інформація в автоматизованій системі – це сукупність усіх даних і програм, які використовуються в АС незалежно від засобу їх фізичного та логічного представлення [25].

Як бачимо, на відміну від положень Конвенції про кіберзлочинність, у зазначеному законі "дані" і "програми" розглядаються окремо. На наш погляд, термін "дані" тут використовується у вузькому значенні – для позначення інформації, що є вхідною або вихідною для програми. Необхідно погодитись із зауваженням деяких учених, що різновидом комп'ютерної інформації є комп'ютерні програми [5; 23, с.562].

Законодавче визначення комп'ютерної програми закріплене в ст.1 Закону України "Про авторське право і суміжні права", відповідно до якого комп'ютерна програма – це набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах) [26]. Простіша дефініція комп'ютерних програм, дана в ст.1 Конвенції про кіберзлочинність, тобто комп'ютерні програми – це комп'ютерні дані, "здатні змусити комп'ютерну систему виконувати ту чи іншу функцію" [16].

Враховуючи сказане, ми можемо зробити висновок, що комп'ютерна програма – це комп'ютерна інформація (дані), побудована за певними правилами (сукупність інструкцій, команд), що здатна змусити комп'ютерну систему й/або телекомунікаційну мережу виконувати ту чи іншу функцію.

У правовій літературі до основних юридично значимих ознак інформації (у тому числі й комп'ютерної), що пов'язані з її фізичною сутністю та нерозривно поєднанні між собою й відрізняють її від інших матеріальних утворень світу, відносять [14; 10, с.33-35; 27] наступне:

1. Цінність інформації визначає її змістовна сутність. Як правило, цінність інформації набагато більша ніж цінність (вартість) її носія.

2. Інформація не витрачається при її використанні. Саме ця особливість комп'ютерної інформації дозволяє зловмиснику заволодіти інформацією, не позбавляючи власника можливості володіння нею (найчастіше й використовується такий спосіб). Отже, викрадення, у класичному розумінні, часто не відбувається – це буде скоріше як виняток із правила.

3. Інформація не піддається фізичному зносу. У цьому випадку найчастіше говорять про моральний знос (застарівання інформації).

4. Виробництво, копіювання, публічне представлення, поширення, нагромадження, доступність і використання інформації практично не вимагають витрат матеріальних ресурсів.

Виходячи з положень п.6.1 "Загальних положень щодо захисту інформації в комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу" можна зробити висновок, що реалізація погроз інформації може порушувати її конфіденційність, цілісність і доступність [28]. Ми приєднуємося до точки зору М.В. Карчевського, що саме ці властивості інформації, що належать до специфічної форми її фіксації, є соціально значимими та дозволяють найбільш повно визначити механізм заподіяння шкоди предмету суспільних відносин і характер суспільно небезпечних наслідків злочину [29]. Зміст цих властивостей розкривається в п.2 "Положення про технічний захист інформації в Україні", що було затверджено Указом Президента України від 27.09.1999 р. [30]:

- конфіденційність – властивість інформації бути захищеною від несанкціонованого ознайомлення;

- цілісність – властивість інформації бути захищеною

від несанкціонованого спотворення, руйнування або знищення;

- доступність – властивість інформації бути захищеною від несанкціонованого блокування.

У залежності від того, яка із цих ознак інформації порушується злочинним посяганням, можна дане діяння кваліфікувати за різними статтями КК. У його ст.361-362 встановлена відповідальність, у першу чергу, за порушення цілісності інформації: її перекручення чи знищення. Конфіденційність інформації охороняється певним чином, нормою ст.362 (у випадку її заволодіння) та ст.363 (у випадку її незаконного копіювання). Таким чином, несанкціоноване ознайомлення з комп'ютерною інформацією може бути кваліфіковано або за сукупністю злочинів: ст.362 чи ст.363 КК та в залежності від виду інформації за ст.ст.111, 114, 163, 231, 330 КК, або якщо відсутні об'єктивні чи суб'єктивні ознаки злочинів, передбачених ст.362 чи ст.363 КК – тільки за статтями інших розділів КК. Від несанкціонованого блокування охороняється тільки інформація в мережах електрозв'язку – ст.361 КК.

Однією з ознак майна як предмету злочинів проти власності в кримінально-правовій літературі виділяють економічну (або соціальну) ознаку – майно має представляти певну матеріальну цінність, мати певну вартість, в нього повинна бути вкладена праця людини [22, с.125]. Комп'ютерна інформація також може бути предметом викрадення, привласнення, вимагання або заволодіння нею шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем (ст.362 КК). І очевидно, що не будь-яка комп'ютерна інформація може бути предметом даного злочину, а як, слушно підкреслює В.Г. Гончаренко, тільки така, “яка може викликати інтерес у зловмисника” [21, с.725]. Тобто, комп'ютерна інформація для того, щоб визнаватися предметом даного злочину, повинна мати, як і майно в злочинах проти власності, певну вартість (економічну (або соціальну) ознаку).

Дійсно, як підкреслює В. Кузнецов, “з економічної точки зору, цінність інформації безперечна” [31]. Інформаційне суспільство, до якого прямує Україна, визначається як суспільство, у якому основним предметом праці більшої частини людей є інформація й знання, а знаряддям праці – інформаційні технології [32]. Отже інформація, якщо вона є предметом праці людини, повинна мати свою економічну вартість, а також виступати товаром. Це підтверджується на законодавчому рівні, зокрема, у ст.39 Закону України “Про інформацію” проголошується, що інформаційна продукція та інформаційні послуги громадян та юридичних осіб, які займаються інформаційною діяльністю, можуть бути об'єктами товарних відносин, що регулюються чинним цивільним та іншим законодавством. Ціни і ціноутворення на інформаційну продукцію та інформаційні послуги встановлюються договорами, за винятком випадків, передбачених Законом [11]. Це дозволяє оцінювати заподіяну злочином шкоду, а також в у відповідних випадках застосовувати ч.2 ст.11 КК.

З урахуванням викладених суджень представляється найбільш правильним, визначити предметом злочинів передбачених ст.ст.362 та 363 КК тільки ту комп'ютерну

інформацію, що має вартість, тобто економічну ознаку. Стосовно предмету злочину, відповідальність за який передбачена ст.361 КК, то на наш погляд, ним може бути будь-яка інформація, навіть та, вартість якої прямо не може бути визначена.

Ми розглянули властивості комп'ютерної інформації, що відносяться до її фізичних та економічних ознак. Отже, наступним важливим питанням, яке доцільно розглянути, буде аналіз властивостей, що характеризують юридичну сторону даного явища. Передусім – це правовий режим інформації взагалі й комп'ютерної, зокрема. Це може впливати на визнання її предметом злочину.

Так, М.В. Карчевський вказує, що юридична ознака комп'ютерної інформації характеризується тим, що вона є чужою для винного і має власника [9, с.7]. Вказівка на те, що комп'ютерна інформація є об'єктом права власності міститься в багатьох наукових джерелах, більшість з яких базується на положеннях ст.38 Закону України “Про інформацію” [20, с.836; 21, с.725; 23, с.561].

Дійсно, його ст.38 закріплює право власності на інформацію – врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження інформацією. Але якщо звернутися до ст.316 ЦК 2003 р., то в ній під правом власності розуміється право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб [12]. Річчю є предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки (ст.179 ЦК). Інформація в ЦК віднесена до нематеріальних благ (глава 15 ЦК). Ст.420 ЦК до об'єктів права інтелектуальної власності відносить літературні та художні твори, комп'ютерні програми, компіляції даних (бази даних) та інше. Тобто, по суті певні види інформації. Таким чином, необхідно відмітити, що в цивільному законодавстві існують певні протиріччя стосовно правового статусу інформації. Крім того, по-різному можуть співвідноситися правовий режим інформації та її матеріального носія.

Таким чином, перед нами постає проблема – яку інформацію з юридичної точки зору вважати предметом злочинів, що аналізуються. Дійсно, інформація як об'єкт цивільного права (отже, і як предмет злочину) характеризується складністю.

Д.В. Огородов, також говорить про те, що інформація як об'єкт правових відносин в інформаційній сфері різноманітна і не є єдиним, монолітним явищем, правові режими інформації характеризуються різноманіттям навіть у рамках однієї галузі права [14]. Дуже вдалою, на наш погляд, є його пропозиція, виходити з того, що “...інформація, залишаючись з фізичної точки зору тим самим явищем, здатна нести на собі, виражати різні суспільні цінності” [14]. Розглядаючи інформацію в юридичному аспекті, як зазначає Д.В. Огородов, варто назвати дві групи правових режимів, якими вона наділяється:

- правові режими власне інформації (наприклад, масова інформація, таємниці й ін.). У цих випадках юридична і природно-наукова характеристики інформації збігаються;
- правові режими, що виражають інші об'єкти, наприклад: невідчужувані нематеріальні блага, безготівкові

гроші, бездокументарні цінні папери, докази в юридичному процесі та ін. У цих випадках для законодавця має значення не сама інформація, а інше соціальне благо, що позначає (виражає) інформація. Тут інформація виступає свого роду “несучою частотою” для інших об’єктів правової охорони [14].

Ст.18 Закону України “Про інформацію” до основних видів “власне” інформації відносить: статистичну; масову; про діяльність державних органів влади та органів місцевого і регіонального самоврядування; правову; про особу; довідково-енциклопедичного характеру; соціологічну інформацію [11]. Згадана інформація може бути предметом окремих злочинів, наприклад, ст.182 КК встановлює відповідальність за різні незаконні дії з інформацією про особу.

Визначальним для визначення правового режиму “власне” інформації є, на нашу думку, режим доступу до неї. Під ним розуміється передбачений правовими нормами порядок одержання, використання, поширення і зберігання інформації (ст.28 Закону України “Про інформацію”) [11]. У даному законі за режимом доступу інформація поділяється на відкриту та з обмеженим доступом. Остання, у свою чергу, за своїм правовим режимом поділяється на конфіденційну й таємну (ст.30 зазначеного закону). Слід відмітити, що конфіденційна інформація, згідно закону – це відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюються за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов. Цікавим положенням аналізованого закону є те, що громадяни, юридичні особи самостійно встановлюють систему (способи) захисту, визначають режим доступу, належність до категорії конфіденційної інформації. Це вимагає досліджувати в кожному конкретному випадку викрадення чи іншого заволодіння інформацією, режим доступу до інформації який був установлений її власником.

Режим доступу до інформації впливає на визнання її предметом злочину. Наприклад, В.Г. Гончаренко вказує, що не може бути предметом злочину за ст.362 КК довідкова, рекламна та інша інформація, що розповсюджується через комп’ютерні мережі для широкого вжитку [21, с.725].

Що ж стосується інформації, що позначає (виражає) інше соціальне благо, то її режим визначається саме цим благом. Суспільно небезпечні дії, пов’язані з такою інформацією, повинні кваліфікуватися за відповідними статтями КК. Наприклад, викрадення чи заволодіння шляхом шахрайства безготівкових грошей в електронному вигляді (з фізичної точки зору – це комп’ютерна інформація) повинно кваліфікуватися як злочин проти власності, а не за ст.362 КК. Але, якщо це незаконне заволодіння було здійснено шляхом втручання в комп’ютерну систему банку і супроводжувалось знищенням або перекрученням комп’ютерної інформації (як це найчастіше відбувається), то такі дії треба кваліфікувати за сукупністю злочинів: злочин проти власності та за ст.361 КК.

Д.С. Азаров вказує на необхідність віднесення шахрайства, вчиненого шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки (ч.3 ст.190

КК) та використання підроблених документів (електронних) на переказ чи платіжних карток (ст.200 КК), до злочинів у сфері комп’ютерної інформації [33, с.9]. Це він обґрунтовує тим, що основна сутність цих злочинів зводиться до втручання в процес обробки комп’ютерної інформації, що вплинуло на результати такої обробки та завдало матеріальної шкоди іншій особі з метою отримання незаконної вигоди. Але на наш погляд, предметом вказаних злочинів (у тому числі предметом суспільних відносин) є інформація (у тому числі й комп’ютерна), що позначає (виражає) інше соціальне благо. Отже, безпосередніми об’єктами цих злочинів, відповідно є відносини власності та встановлений порядок виготовлення, використання та обігу документів (електронних) на переказ чи платіжних карток, який забезпечує нормальне функціонування банківської системи України.

Ураховуючи сказане, ми можемо зробити висновок, що предметом злочину відповідальність за який установлена в ст.361 КК, може бути будь-яка комп’ютерна інформація, незалежно від її правового режиму. У складах злочинів, передбачених ст.362 та 363 КК, предметом злочину може бути лише інформація з обмеженим доступом. А стосовно ст.362 КК слід додати, що предметом цього злочину не може бути інформація, що позначає (виражає) інше соціальне благо, наприклад, безготівкові гроші.

Підводячи підсумки, слід відмітити, що предметом злочину можуть бути не тільки речі (матеріальне), але й інформація – не матеріальне явище об’єктивного світу. Та в реальному бутті інформація завжди пов’язана з яким-небудь носієм. *Комп’ютерна інформація* – це інформація (відомості), що представлена у формі, придатній для її безпосередньої обробки в комп’ютерній системі й/або телекомунікаційній мережі, у тому числі комп’ютерні програми.

Конфіденційність, цілісність і доступність – властивості інформації, що належать до специфічної форми її фіксації, є соціально значимими та дозволяють найбільш повно визначити механізм заподіяння шкоди предмету суспільних відносин і характер суспільно небезпечних наслідків злочину.

Не менш важливими ознаками комп’ютерної інформації, що впливають на визнання її предметом конкретного злочину, є економічна та юридична (правовий режим інформації) ознаки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Уголовное право Украины. Общая часть: Учебник /М.И. Бажанов, Ю.В. Баулин, В.И. Борисов, и др.; Под ред. М.И. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тация. –Х.: Право, 1999. –400 с.
2. Коржанский Н.И. Объект и предмет уголовно-правовой охраны. -М.: Акад. МВД СССР, 1980. -248 с.
3. Радутний О.Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю (аналіз складів злочинів): Автореф. дис... канд юрид. наук: 12.00.08 /Нац. юрид. академія України ім. Ярослава Мудрого. –Х., 2002. –21 с.

4. Лашук Є.В. Інформація з обмеженим доступом як предмет злочину // Право України. –2001. –№ 3. –С.75-78.
5. Музика А., Азаров Д. Про поняття злочинів у сфері комп'ютерної інформації // Право України. –2003. –№ 4. –С.86-89.
6. Розенфельд Н.А. Кримінально-правова характеристика незаконного втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 /Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. –К., 2003. –17 с.
7. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка: 80000 слов и фразеологических выражений. –М.: Азбуковник, 1999. –944 с.
8. Орлов П.І. Інформація та інформатизація: Нормативно-правове забезпечення: Наук.-практ. посібник. –Х.: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. –576 с.
9. Карчевський М.В. Кримінальна відповідальність за незаконне втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж (аналіз складу злочину): Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 /Нац. юрид. академія України ім. Ярослава Мудрого. –Х., 2003. –19 с.
10. Мазуров В.А. Компьютерные преступления: классификация и способы противодействия: Учебно-практ. пособие. –М.: «Палеотип», «Логос», 2002. –148 с.
11. Закон України “Про інформацію” від 2.10.1992 р., № 2657-ХІІ // ВВР України. –1992. –№ 48. –Ст.650.
12. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України. –2003. –№ 11. –Ст. 461.
13. Закон України “Про науково-технічну інформацію” 25.06.1993 р., № 3322-ХІІ // ВВР України. –1993. –№ 33. –Ст.345.
14. Огородов Д.В. Правовые отношения в информационной сфере: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.14 /Ин-т государства и права РАН. –М., 2002. –25 с.
15. Руководство ООН по предупреждению преступлений связанных с применением компьютеров и борьбе с ними // Международный обзор уголовной политики (ООН), –1994. –№ 43–44.
16. Конвенція про кіберзлочинність (офіційний випуск). –URL: <http://www.crime-research.org>.
17. Закон України “Про електронні документи та електронний документообіг” від 22.05.2003 р., № 851-IV // ВВР України. –2003. –№ 36. –Ст.275.
18. Закон України “Про телекомунікації” від 18.11.2003 р., № 1280-IV // ВВР України. –2004. –№ 12. –Ст.155.
19. Соглашение о сотрудничестве государств-участников Содружества Независимых Государств в борьбе с преступлениями в сфере компьютерной информации (Минск, 1.06.2001). –URL: <http://www.rada.kiev.ua>.
20. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. /За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. –К.: Атака, 2003. –1056 с.
21. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України /Під заг. ред. М.О. Потебенька, В.Г. Гончаренка. –К.: “Форум”, 2001. –У 2-х ч. Заг. –386 с.; Особл. –942 с.
22. Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник /Бажанов М.І., Тацій В.Я., Сташис В.В. та ін.; За ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. –К.: Юрінком Інтер. –Х.: Право, 2001. –496 с.
23. Уголовное право Украины. Общая и Особенная части: Учебник /Под ред. Е.Л. Стрельцова. –Х.: ООО «Одиссей», 2002. –672 с.
24. Гуторова Н.А. Уголовное право Украины. Особенная часть: Конспект лекций. –Х.: «Одиссей», 2003. –320 с.
25. Закон України “Про захист інформації в автоматизованих системах” від 5.07.1994 р. // ВВР України. –1994. –№ 31. –Ст.286.
26. Закон України “Про авторське право і суміжні права” від 23.12.1993 р. // ВВР України. –1994. –№ 13. –Ст.64.
27. Семилетов С.И. Информация как особый нематериальный объект права // Государство и право. –2000. –№ 5. –С.67–74.
28. Общие положения по защите информации в компьютерных системах от несанкционированного доступа: НД ТЗИ 1.1-002-99 // Безопасность информации. –1999. –№ 1. –С.8-18.
29. Карчевский Н.В. Компьютерная информация как предмет уголовно-правовой охраны // Правові основи захисту комп'ютерної інформації від протиправних посягань: Матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. –Донецьк: ДІВС, 2000. –С.54-67.
30. Указ Президента України “Положення про технічний захист інформації в Україні” від 27.09.1999 р., № 1229/99 // Офіційний вісник України. –1999. –№ 39. –Ст.1934.
31. Кузнецов В. Комп'ютерна інформація як предмет крадіжки // Право України. –1999. –№ 7. –С.85-88.
32. Азаров Д.С. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері комп'ютерної інформації: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 /Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. –К., 2003. –18 с.
33. Емельянов Г.Б., Стрельцов А.А. Проблемы обеспечения безопасности информационного общества // Информационное общество. –1999. –№ 2. –С.15–17.

Надійшла до редколегії 28.10.2004

ОРЛОВ С.А. КОМПЬЮТЕРНАЯ ИНФОРМАЦИЯ КАК ПРЕДМЕТ ПРЕСТУПЛЕНИЯ

Проданализированы физические, экономические и юридические признаки и свойства компьютерной информации как специфической формы фиксации информации.

ORLOV S.A. THE COMPUTER INFORMATION AS THE SUBJECT OF CRIME

Physical, economic both legal attributes and properties of the computer information as specific form of fixing of the information are analyzed.